

Het INDISCH NIEUWS



N.V. „HET INDISCH NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofdredacteur: L. F. T i j m s t r a

Bureau Red. en Admin.: Noordeinde 29, 's-Gravenhage, Tel. 112884, Giro 85369, Abonnementsprijs: p.kw. f 4.—, p. Nr. f 0.25

Schrijvend over Indië

Wanneer men meer dan vijf-en-dertig jaar afwisselend in en buiten Indië over Indië geschreven heeft, niet zoo maar eens bij tijd en wijle, maar bijna iederen dag, dan behoeft het wel geen nader betoog, dat Indië een „object” geworden is, dat hart en hoofd vervult. Het laat U niet meer los, ge voelt U als een deel van het weefsel van één groot en machtig levend organisme. Het kleinste gebeuren heeft Uw aandacht. Ge zijt naar Indië gekomen en ge hebt Uw oogen wijd opgesteld voor de schoonheid van het land en Uw hart voor de genegenheid van zijn bewoners. Van dag tot dag zijn die schoonheid en genegenheid U meer bewust geworden. Ge hebt het land en zijn bevolking lief gekregen, kennend haar fouten en gebreken, maar ook haar innerlijke wezen met zijn verlangens, zijn geloof, zijn vrede en afhankelijkheid. Lief en leed van zijn bewoners hebt ge mee-gedeeld; geen „probleem” bleef voor U verborgen, geen „verhouding” onbegrepen, ge hebt aan tal van oplossingen van moeilijkheden meegewerkt, ge hebt de ontwikkeling van tal van toestanden van zeer nabij meegemaakt. In vijf-en-dertig jaren, waarin twee wereldoorlogen liggen, is dit alles niet gering geweest. In al deze jaren hebben we niet alleen geschreven over Indië, we hebben ook vrijwel alles gelezen, wat er, van eenige betekenis, over Indië geschreven werd, boeken en brochures, verzen en verhandelingen en wat al niet meer, want er is in de laatste kwart eeuw vóór het uitbreken van den tweeden wereldoorlog ontzaglijk veel over Indië geschreven. Boeken van schoonheid en wijsheid. Boeken vol gedegen kennis op economisch en sociaal gebied. Boeken, waarin men de ziel van den Inlander beschreven vindt door mensen, die onder de bevolking hebben geleefd, tientallen jaren in nauwe aanraking. Want slechts door jarenlang arbeid onder dit volk, door groote zelfverloochening, wint men het vertrouwen, dat de basis van alle leering is. Wij kennen tal van deze eminente figuren, mannen van groote kennis en beschaving, die hun leven hebben opgeofferd aan den arbeid in de meest afgelegen streken van den archipel, ver van alle beschaving en met ontbering van veel, dat ons onmisbaar schijnt. Lichten-

de figuren waren zij, deze helden der eenzaamheid. Op het oogenblik heeft men, in het openbaar, nauwelijks een goed woord voor hen over. En toch heeft de inheemsche samenleving ontzaglijk veel te danken aan deze grooten-naar-deziel, die lichtende verschijningen waren in het leven te midden van miljoenen Oosterlingen, aan wie zij zich gaven, volkomen in hun onbegrensde toewijding. Zendingen en missionarissen, economen en staatslieden, hebben dikke boeken over Indië geschreven, met kennis en liefde, met toewijding en inzicht, gegroeid in jarenlang arbeid onder de miljoenen bewoners van het groote land.

Toen is de tweede wereldoorlog gekomen met zijn, voor Indië, plotseling einde, waarvan een groep onverantwoordelijke heethoofden heeft geprofiteerd om een deel van het groote, schoone land in vuur en vlam te zetten en dingen te doen, waardoor de ontwikkeling van het land voor een lange reeks van jaren wordt achteruit gezet. Zij hebben de welvaart en den vrede van miljoenen mensen opgeofferd aan de zoogenaamde idealen van hun verhit en uit het lood geslagen brein, ingesteld op het pure egoïsme van gewaande eigen onmisbaarheid.

En nu verschijnen er weer boeken over Indië, boeken en heel veel brochures, en in de dag- en weekbladen wordt over Indië geschreven. Over Indië? Is dat Indië, die heksenketel op Java, verhit boven het vuur door Japanners ontstoken en tot op dit oogenblik door Japanners gevoed? Is dat Indië, dat stukje politiek terrein, waarop figuren als Soekarno en Sjahrir gigantische afmetingen aannemen door gebrek aan vergelijking? Wie meenen mócht, dat dit „Indië” is, heeft Indië nooit gekend, die kent de ziel van den Inlander niet en niet de mogelijkheden van het land. De oplossing van het „Indische probleem”, zeggen de besten van dit oogenblik, is een zuiver psychologische. Inderdaad. Maar laten wij dan ook erkennen, dat de psychologie bepaalde voorwaarden kent, waarbij de groote en heilige dingen der traditie een niet onbetekende rol vervullen.

Er wordt nu weer veel over Indië geschreven, kwantitatief zelfs heel veel.

Maar, ach arme, over het kwantitatie-

ve karakter van al deze publicaties over Indië kan men minder geestdriftig gestemd zijn, enkele goede uitzonderingen niet te na gesproken. Vrijwel alles wat over Indië verschijnt, bezit het nadeel van een eenzijdige beperking niet alleen, maar het is veelal ook uiterst oppervlakkig van behandeling. Wat wil men? Verscheidene van deze publicaties zijn van de hand van mensen, die Indië slechts van den buitenkant kennen. De ziel van het Oosten bleef voor hen een gesloten boek. De voorbeelden liggen voor het grijpen, van geschriften, die de vrucht zijn van een bezoek aan Indië van twee, drie maanden, — even heen en weer met een skymaster. Terug in Holland, kondigen zij zich als Indische deskundigen aan. Zij schrijven over de politieke situatie, over het nationalisme, over het zelfbeschikkingsrecht met een zekerheid alsof zij de wijsheid in pacht hebben. Zij beschouwen zich als de aangewezen voorlichters van het Nederlandsche volk. Het is niet noodig hier op den gevaarlijken kant van dit alles te wijzen. Hoe verward en ontredder de tijd ook is, Indië is te kostbaar om opgeofferd te worden aan den geest van vervlakkings, welke op het oogenblik rondwaart, en op zoo velerlei gebied zijn verderfelijke werk doet. Wanneer wij hier het woord kostbaar gebruiken, dan bedoelen wij dat niet in materialistischen zin. Zij, die de werken kennen, welke vóór dezen rampzaligen tijd over Indië zijn verschenen en waarop wij hierboven hebben gezinspeeld, begrijpen wat wij hier onder „kostbaar” verstaan. Toen werd over Indië geschreven door mensen, wier hart hing aan dit land en volk, dat zij hadden leeren kennen door jarenlang onder dit volk te leven. Zij gingen niet met een Skymaster even heen en weer om dan in bladen en tijdschriften oppervlakkige artikelen te schrijven en op meetings redevoeringen te houden met een aaneenschakeling van politieke leuzen en holle gemeenplaatsen.

Zeker, er verschijnt ook nu veel goeds over Indië, maar dat is dan van de hand van mensen, die vele jaren van hun leven in Indië hebben geleefd en gewerkt. Wanneer zij het probleem van dezen tijd behandelen, doen zij het met kennis van de ziel van het Oosten. Maar velen, zeer velen schrijven thans over Indië zonder hiervan eenige notie te hebben. Zij vormen een nieuw slag, gevaarlijke deskundigen.

De Skymaster-deskundigen

Rondom gepacificeerd Batavia

door maj. dr. C. Schouten

Het was 2 Juli 1946, dat aan schrijver dezes (reeds 7 maanden hier) de gelegenheid werd geboden op uitnodiging van B.B. (of, zooals het tegenwoordig heet, Amacab = allied military administration civil affairs branch) per jeep een toer van ongeveer 120 Km. langs de Zuid-Oost, Zuid en Zuid-West-grens van het om Batavia gelegen veilige gebied te maken.

Op een groot gedeelte van deze tocht werden wij (d.w.z. een juist uit Holland aangekomen vriend en schrijver dezes) vergezeld door 8 B.B.-ambtenaren, van wie twee Indonesiërs en zes Nederlanders, op één na alumni der Leidsche en Utrechtsche Universiteiten, door wiër respectievelijke ressorten wij zouden rijden.

Het uitgangspunt was het Zuid-Oosten van Meester Cornelis, van waaruit de groote weg naar Buitenzorg werd gevolgd. Na enkele (6) kilometers bereikten wij Kramat Djati, waar een politie-school is opgericht. Hier zullen 200 politie-agenten worden opgeleid ter bewaking van een gepacificeerd gebied van 600 Km². De toelooop van liefhebbers is belangrijk grooter dan de beschikbare plaatsen, doch er zullen ook velen reeds bij het politiek onderzoek afvallen.

Wederom zes Km. verder is er een drukte van belang; daar is een nieuwe passaar ontstaan, welke, gezien het aantal bezoekers, aan een behoefte schijnt tegemoet te komen. De koopwaar beperkt zich echter noodgedwongen nog tot eetwaren. Met name textielgoederen ontbreken volkomen. Niettemin, voor kopers en verkopers beiden, schijnt de nieuwe markt van belang te zijn. Aangezien hier langs den weg de overblijfselen van een oude toegangspoort staan, heeft men dit nieuwe centrum eenvoudigheds-halve Passar Hek gedoopt. Tot het ontstaan van dit nieuwe centrum, pas mogelijk na het scheppen van orde en rust in de naaste omgeving, droeg ook het stichten van een Roode Kruis-post bij.

Nu slaan wij links af en gaan een landweg in, welke precies in oostelijke richting loopt. Eerst passeeren wij de dessah Doekoe en houden stil bij den loerah, Samin, die ons tot bezoek in het galerijtje van zijn kantoor noodt. Op dit oogenblik zou men bij de rust, welke er op het kantoor heerscht, niet hebben vermoed, — aldus Samin — dat den vorigen dag alle 540 families van zijn dessah een vertegenwoordiger naar het „raadhuis” hadden gezonden, tot het afhalen van één lapje stof per familie, en dat het er dus toen heel anders was toegegaan. Neen, slechts de naaste familieleden en enkele toevallige voorbijgangers krijgt men nu te zien, en het kost zelfs groote moeite hen voor de lens te krijgen.

De volgende halte is het eindpunt van den landweg, welke tusschen stille sawahs en rechte rijen rubberboomen door naar Pondok Gedeh leidt, een Chineesch landhuis, tevens de woning en het administratiekantoor van den eigenaar der omliggende ruggertuinen. Het landhuis is nog niet door den Chineeschen eigenaar bewoond. Doch bewoond is het wel, het is zelfs overbevolkt: er ligt een compagnie Jagers in, grotendeels Brabanders. Hun commandant, een zongebruinde kapitein, vertelt, dat zij hier nu een maand

zitten en dat er vaak, meestal 's nachts gevochten moet worden. Wij staan hier n.l. aan de grens van ons gebied. Telkens, als er Indonesische „snipers” gesignaleerd worden, gaat men er op af, doch het heeft nog geen zin, het dan telkens weer veroverde gebied blijvend te bezetten, daar Bekasi, het steunpunt der Indonesiërs in deze streek, immers, na een halven dag door de Engelschen te zijn bezet geweest, door dezen weer werd verlaten. De stilte en de landelijke rust rondom doen nauwelijks vermoeden, dat men hier onder de rook van — voor den oorlog — een stad van een half miljoen inwoners ligt en dat hier reeds de grens van het veilige gebied is bereikt. Op het ruime erf werken overal Indonesiërs, vrouwen doen er de wasch voor de soldaten, kinderen krioelen overal, alles onder de bescherming van onze veiligheid en rust brengende driekleur, welke fier van het hooge dak wappert. Ook eenige Nirub (Ned. Indische rubberfonds)-assistenten zijn hier, in afwachting van de aankomst van een deskundige.

Wij gaan nu weer den landweg terug naar Passar Hek. Het is een gejuich van kinderen overal. O-ke! weerklinkt van elk erf, daarbij hebben zelfs de kleinste dreumessen reeds geleerd den rechterduim omhoog te steken. De ouderen knikken vriendelijk alsof zij het gejuich der kleinen willen onderstrepen.

Na Passar Hek gaat het weer recht naar het zuiden langs den grooten weg. Hier passeeren wij Tandjoe Ramboetan, waar vandaag de opening van de Roode Kruis-polikliniek heeft plaats gevonden. De arts en het verplegend personeel zijn dezelfde van de reeds eerder geopende polikliniek van Passar Hek. Het bezoek op dezen eersten dag bedraagt 55 patiënten, ongeveer evenveel als het gemiddelde van de eerstgenoemde post. Men klaagt over gebrek aan verbandmiddelen,

medicijnen en vervoermiddelen. Inderdaad, een groote vrachtauto staat voor het huisje. Daarmede is men gekomen, terwijl het in een jeep ook en veel praktischer en goedkooper zou gegaan zijn. Er waren twee ampullen aanwezig voor drie framboesia-lijdens; aangezien een van dezen zich op Passar Hek bevond, had men dien patiënt naar Ramboetan moeten halen om hem daar de injectie toe te dienen. Ook hier is het eerste begin van een in wording zijnde markt te bespeuren. De schuchterheid is reeds geheel verdwenen, de herkegen veiligheid beteekent een opluchting.

Even verder ligt Passar Reboh. Wij zijn nu reeds 26 Km. van het Koningsplein in Batavia-Centrum verwijderd. Hier bekijken wij een volksschooltje, dat door 198 kinderen wordt bezocht, verdeeld over 3 klassen. Er zijn 2 lokalen en 2 onderwijzers (het hoofd verdient f 40.—, de andere onderwijzer f 20.— per maand), zoodat of de groote eerste klas onderricht ontvangt, of de tweede en derde klassen. Het valt op, dat de kinderen behoorlijk in de kleeren zitten. Dit is echter geen maatstaf voor den werkelijken toestand op dit gebied. Wellicht bezit het kinderrijke gezin maar één stel kinderkleeren, en die krijgt natuurlijk het kind aan, dat naar school moet. Komt het straks thuis, dan zal het waarschijnlijk dadelijk de kleeren moeten overdragen aan het broertje, wiens beurt het dan is om naar school te gaan.

Even later ontmoeten wij een lange kolonne vrachtwagens met Jappen, die natuurlijk allen goed in de kleeren zitten en er wel doorvoed uitzien: het tuig van Azië.

Ook Tjialak en Tjimanggis zijn passars van den laatsten tijd, waar wij doorheen rijden. De omgeving krijgt een reeds landelijker aanzien. De sawahs zijn reeds terrasgewijze aangelegd, en het is, alsof men een hoogte van 70 meter boven den zeespiegel reeds als een weldadigheid bespeuren kan. Karbouwen grazen langs den weg en wenden ons snuivend de koppen toe. Warongvrouwtjes zitten aan den berm behaagziek temidden van kleine groepjes Indonesiërs, die moe zijn van het zeulen met vrachten. Grote



Een der tochtgenooten Wedana Raden Rangga Karta Adikoesoema.

massa's hout worden vervoerd op kleine karren, welker draagvlak op ingenieuze wijze tot het veelvoud van hun bodem is vergroot. Kapokboomen deelen met het silhouet van ijle takken den hemel in vakken. Djamboeboomen plekken als vuur tegen de wazige verten der bergen. De Salak spitst zijn tanden met strakke lijnen tegen den klaren hemel, doch de Gedeh hult zijn machtige majesteit in de wattige wolken.

Dezen zelfden weg heb ik ook gereden op 22 en 23 November 1945 en op 6 Februari 1946. Was het verschil tusschen November en Februari hemelsbreed, ook nu, na vijf maanden, is dat nog zeer groot. Met name het aantal markten is nu uitgebreid. Ook ziet men veel meer volk langs en op den weg, en men merkt veel meer handel op. Waar voor terreur geen plaats meer is, is opluchting, ja zelfs zichtbare vroolijkheid en goede stemming. Duidelijk verdwijnt deze, als wij op een gegeven oogenblik den grooten weg verlaten en rechtsaf (westwaarts) afslaan om over een landweg naar Depok te rijden. Daarbij passeeren wij de groote brug over het ravijn, in welks diepte de Tjiliwoeng bruist. Hier liggen nog de resten van een barricade, want pas op 24 Maart baanden zich Nederlandsche troepen den weg naar Depok.

Omstreeks midden October werd Depok door de extremisten „gerampokt” en kwam een duizendtal van hen onder bewaking van Britsche troepen als vluchtelingen naar Buitenzorg. De Depokers vormen één groote familie. Dit wordt o.a. bewezen door het veelvuldig voorkomen van dezelfde namen, vooral Jonathans, Samuels en Leanders. Onder de duizend Depoksche vluchtelingen bevonden zich 150 Leanders. Zij zijn Christenen en spreken zonder uitzondering Nederlandsch. Hun afstamming voor 2 à 300 jaren wordt afgeleid van onderhoorlingen van groote landheeren, o.a. Chastelein. Nog heden woont een groote gedeelte van de kolonie op diens vroegere land. Zij zijn landbouwers, schrijvers, soldaten en zijn door de eeuwen heen trouwe aanhangers van het Gouvernement geweest.

De tragedie van Depok waart ook heden nog als een spook door de eenzame straten, de verwilderde tuinen, de vernielde huizen. Bij de herbezetting door onze troepen troffen zij 73 van de vroegere bewoners aan.

Thans bedraagt dit aantal weer reeds eenige honderden. De randbevolking is reeds geheel weer teruggekeerd. De plaats maakt een bepaald triesten indruk. Het is alsof de uitkijkpost met zijn ijle bamboestaken hoog in den waringinboom in het centrum ook nu nog een uitdaging beteekent voor ieder, die het dorpje durft te benaderen. Deze trieste indruk begint al dadelijk als men het dorp langs het kerkhof binnenrijdt. De meeste graven zijn opengebroken. Grafschennis is wel een van de luguberste misdaden, welke uit het menschelijk brein kunnen voortkomen. Vooral de familiekladders hebben het moeten ontgelden. Men ziet er de beenderen dooreengeworpen, blootgesteld aan het daglicht. Zink en vazen zijn alle geroofd. Zelfs de Jap liet het door hem begeerde metaal ongemoeid. Doch de kinderen van het land ontzagen zich niet de dooden van dezelfde stam te bestelen. De buit moet gering geweest zijn, want de Christelijke Depokers laten zich zonder sieraden begraven.

De droeve indruk zet zich in stijgende mate voort. Wij bezoeken kerk en pastorie. Hier is al wat opgeruimd. Maar hoe moet het er dan tevoren hebben uit-



Inheemsch voerman met brandhout langs den weg Batavia-Buitenzorg.

gezien? Want ook nu nog: allerwege sporen van vandalisme en bandieterij. Wij zijn er allen onder diepen indruk van. Het „Eben Haezer” op het verenigingsgebouw klinkt als een hoon, hier, op het schouwtooneel dezer tragedie. Zijn letteren gaan echter leven, als vuur worden zij in het oude, vervelooze hout en het is, of zij nu zeggen, dat Christus ook hier langs moest gaan, dragende het kruis der beproeving. Wat moet Depok in zijn goeden tijd een aantrekkelijk plaatsje geweest zijn. Het telt bijna niet anders dan lieve landhuisjes, voor kleine gepensioneerden en landlieffebende forensen.

De drukkende invloed van het te Depok bezichtigde voelen wij nog loodzwaar, als wij reeds lang weer tusschen zonnige sawahs rijden, nu weer pal naar het noorden, doch westelijk van de Tjiliwoeng, om straks Batavia aan de zuidwestkust te bereiken. Overal wordt gewerkt om dezen landweg in behoorlijken staat te krijgen. De groote vijand is hier het water. De irrigatiewerken zijn vernield, zoodat het water hier hoog staat, terwijl het noordelijker gelegen gebied droog ligt. Dit doet aan de padi natuurlijk geen goed. Depok kon echter nog net voor het rijpen van den oogst worden bezet, zoodat hierin weer een groot voordeel schuilt. Rijstvelden wisselen af met kleine kampongs, welke in het weelderige geboomte verscholen liggen. En overal juichende kinderen! Pondok Tjina, een groot Chineesch landhuis, roept vanaf de overzijde zijner vischvijvers de herinnering wakker aan de voormalige welvarendheid. In deze vischvijvers wordt de bekende goerami, de Indische karper, gekweekt. Het duurt wel vijftieng jaren, alvorens zij de behoorlijke grootte hebben bereikt om een sieraad van den disch te kunnen zijn. Gezien het feit, dat de meeste vijvers verderop liggen, is de voor Batavia ter beschikking staande hoeveelheid goerami momenteel uiterst gering, de lekkernij des te meer te waardeeren. Kleine rubbertuinen passeeren wij telkens, doch de groote rubberbelangen liggen aan gene zijde van de ons door de Engelschen opgedrongen grenzen, wier bondgenootschappelijke politiek

volgens velen onmiskenbaar in economische richting schijnt te duiden.

Lenteng Agoeng is het zuidelijkste geheel gepacificeerde punt. Want Depok en omgeving zijn nog allesbehalve veilig; dat gebied zou nog niet aan het B.B. kunnen worden overgedragen. Het noordelijker gelegen gebied, tusschen Batavia en Depok, waar wij nu rijden, is echter rijp voor overdracht, doch men is nog niet tot overname gereed.

Na eenige malen de spoorbaan Batavia-Buitenzorg (geëlectriceerd) te hebben gekruist, rijden wij Passar Minggoé, een zuid-westelijke buitenwijk van Batavia binnen. Een Chinees is hier zoo voortvarend geweest tegenover de levendige passar (levendig nog steeds niettegenstaande het ver overschreden middaguur) een restaurant te openen, waartoe de vergunning van B.B. moest komen, en welke hij blijkbaar wel weet te waardeeren, gezien den voortreffelijken maaltijd, welke ons daar werd voorgezet. Doch Passar Minggoe bezit nog een andere aantrekkelijkheid dan dit restaurant „Victoria”, eveneens ten slotte op Luculisch gebied: een vruchten-proeftuin, welke juist de dag tevoren weer door E.Z. in beheer was genomen. De koeien en paarden, die in dit lustoord grazen, zorgen voor bemesting. In dit gedeelte van zuid en zuid-west Batavia liggen ongeveer 40 boerderijen, met een vooroorlogsche productie van 5—10.000 liter melk per dag, welke aan Arabieren en Indonesiërs toebehoorden.

De weg leidt ons nu verder naar het uiterste zuid-westelijke punt, naar Kebajoran. Deze weg is door de Japs aangelegd, en door zijn betrekkelijke nieuwigheid nog goed, zoodat wij er overheen vliegen, dit met het oog op de dreigende inkt dikke wolken, welke zich reeds boven ons beginnen te ontladen. Deze weg kon op 31 December 1945 voor het eerst zonder dekking worden bereiden; toen werd echter met een nog grotere snelheid dan wij thans bereiken, gereden. „In snelheid ligt immers ook veiligheid”, zegt openhartig de controleur, door wiens gebied wij thans rijden. Alweer wijst een nieuwe passar, Mampang Parapattan, op het ook hier zich snel herstellende

vertrouwen.

Net als de donderbui zich ten volle ontlast, rijden wij het gastvrije commandantshuis van Kebajoran binnen. Kebajoran! Gedurende October, November en December was dit de meest beruchte buurt van Batavia. Elken dag, elken nacht waren er in Kebajoran ongeregelheden, heel vaak geheele veldslagen. De oorzaak ligt vooral in het feit, dat hier de spoorlijn uit Bantam in Batavia's gebied komt. En Bantam is altijd al berucht geweest om zijn achterlijke bevolking, die gemakkelijk onder den invloed van dweepzieke geestelijken te brengen was. Het was de bevolking van Kebajoran zelf, die hiervan het meest te lijden had, letterlijk werd afgeslacht en wier bezittingen werden platgebrand, vooral toen de Bantamsche invallers ten slotte door krachtig optreden voor goed met bebloede koppen werden teruggeslagen. De straten van Kebajoran vertoonen dan ook een troosteloos beeld. In Depok zijn de muren en daken van de huizen intact, hier zijn de huizen met den grond gelijk gemaakt. Deze straten wekken den indruk, alsof er een luchtbombardement heeft plaats gehad.

Doch sedert Februari 1946 geldt Kebajoran als gepacificeerd gebied. Ja zelfs kunnen daartoe ook reeds vijftien dessa's ten westen van dit centrum gelegen, worden gerekend. Veel heeft tot dit suc-

ces de panghoeloe (priester) bijgedragen, die naast zijn functie van geestelijke nu ook die van ass. wedana uitoefent. De bewoners van Passar Minggoe zijn verheugd, nu zij weer in vrijheid leven en er weer wordt opgebouwd. Doch de panghoeloe van Kebajoran streeft er naar zijn district nog sneller op te bouwen. De djimats (talisman), welke de Bantammers van hun opdrachtgevers ontvingen om hen dapper en onkwetsbaar te maken, stuitten in hun werkkring af op den nog veel groteren invloed en geestkracht van dezen panghoeloe van Kebajoran, daar hij het goede diende. Maar ook nu, na de onbetwiste overwinning, blijft deze laatste niet werkeloos toezien. De stichting van een vervolgschool, thans reeds door 360 kinderen bezocht, is daarvan een bewijs. Hij wil immers Passar Minggoe overtreffen.

Wij zitten in het huis van den commandant der (inheemsche) troepen, tegenover het station. Juist komt er een trein uit Bantam binnen. Hij brengt toch iets uit Bantam mede, dat contrabande is: rubberboomen, tot brandhout gehakt. Om de vernieling van rubberaanplanten te voorkomen, is elke rubberboom tot gouvernementseigendom verklaard. Maar tot Bantam reikt de sterke arm van het gouvernement helaas niet. In dit opzicht is zulks nauwelijks in het gepacificeerde gebied het geval. Want ook hier is het

zoo verleidelijk rubberboomen om te kappen. Ze leveren wel zeer slecht brandhout, doch ze staan aan den weg, behoeven niet ver te worden vervoerd, hebben een rechten stam en staan mannetje aan mannetje. En Kromo is gemakzuchtig.

Door verwoest Kebajoran rijden wij via Grogol naar Petamboeran, waar in het K.P.M.-hospitaal de polikliniek dagelijks door vele honderden, zelfs over de duizend, patiënten wordt bezocht. Ik herinner mij nog, hoe midden October hier de eerste patiënt schuchter binnenschuifelden, hoe men hier des nachts overal rondom hoorde schieten, en hoe men hier overdag met het geweer in den aanslag liep. Toen en nu!

Toen en nu! Zoo is het vandaag overal geweest. Telkens weer drong zich die gedachte aan ons op. Het toen van voor den oorlog en het toen van voor enkele maanden. Het nu van heden, de realiteit van 2 Mei 1946. En achter sluiers ligt de toekomst. De bergen zouden er niet zijn met hun subliem uitzicht in de klaarheid der verte, indien wij daarnevens niet kenden de dalen der benauwdheid en verdrukking. En er ware geen licht indien wij tevens niet kenden de zwartheid van den duisteren nacht. Moge de toekomst spoedig lichten en de dageraad niet ver meer zijn.

Het land van den Kedeh

Groote rijstvoorraden, waaromheen het volk in diepste armoede leeft.

Militairen ontpoppen zich als geboren vredestichters.

Tournee naar Tjiandjoer

Vijf weken geleden hebben onze troepen, die de wegbewaking van het traject Bandoeng-Poentjak overgenomen hebben van de 23th. Indian Division, ook Tjiandjoer en omgeving bevrijd nog juist op tijd om die streek voor zinnelooze verwoesting te bewaren. Direct achter het leger, zoo lezen wij in „De Crt.” in Bandoeng van 8 Aug. j.l., komt het civiel bestuur en neemt de taak op zich om de wanorde en ellende, die een jarenlange Japansche tyrannie en een maandenlang schrikbewind der „volkslegers” nagelaten hebben, te herstellen.

Het zal een zware taak zijn, maar het is juist dit werk waar de meesten, althans de besten onder ons sinds maanden naar verlangen; reconstructie herstel van welvaart, rust en vrede, harde maar opwekkende arbeid, met tal van tegenvallers en decepties, maar met een duidelijk doel voor oogen en een gezond vertrouwen in het hart.

Tjiandjoer is, om praktische redenen, voorschands ingedeeld bij het bestuursresort Bandoeng. De heer Schmoutziguer, die vroeger adspirant-controleur in Tjiandjoer is geweest, is hier nu geplaatst als controleur.

Verleden week heeft de heer Klaassen, fd. resident van Priangan, met zijn staf en zijn voornaamste medewerkers een driedaagsche tournee gemaakt naar dit bevrijde gebied.

In vroeger dagen was zoo'n hoog-ambtelijke dienstreis een ietwat plechtige gebeurtenis; nu had de „party” een ander aanzien: een overvolle autobus met mensen, die er naar haakten om te zien, wat er voor elk van hen te doen viel — een uiteenlopend gezelschap dat

in goede kameraadschap de gezamenlijke taak ondernam. Ook de geheime redacteur van uw courant was aanwezig, en maakte de navolgende notities.

Het bevrijde gebied vertoont een zeer afwisselend beeld. Sommige streken zijn verwoest en verlaten, de sawahs liggen braak en de hoeven zijn verbrand; in andere dessahs is de bevolking gebleven of

teruggekomen, en worden de velden bewerkt..... ook daar voelt men nog de schaduw van de terreur, maar langzaam begint de landman te hopen, te geloven, dat de nachtmerrie verdwijnt en dat het leven ééns weer normaal en rustig en redelijk zal worden zonder hysterische massa-regie en bloedig kabaal.

Men ziet nog den vreemdsten nasleep van de politiek, die hier in de afgelopen maanden is bedreven onder het motto der Seratoes Persen Merdeka. In het Tjiandjoersche bijvoorbeeld liggen groote rijstvoorraden opgeschuurd, bestemd voor levering naar India ingevolge het „rijst-aanbod”. Daaromheen leeft het volk in de meest deerlijke armoede en weet waarlijk niet hoe het over enkele weken



Voerman van een kar met houtskool op den weg Batavia-Buitenzorg.

zich zal moeten voeden, als die padi werkelijk verscheept wordt. Zulke dingen doen weer denken aan het Japansche régime, toen groote voorraden padi lagen te rotten of weer in de aar schoten, terwijl rondom de menschen stierven van den hongere.

Portretten van de Koningin.

Zeër duidelijk bleek op dezen tocht, hoe lang de gevolgen van intensieven bestuursarbeid doorwerken en hoeveel wanbeheer dien arbeid overleven kan. De Tjheavlake bijvoorbeeld is een der beste successen van overheidszorg geweest; de moerassen daar werden gesaneerd; de malaria verdreven en de landbouw op een hoog peil gebracht. Zelfs nu nog is dit gebied een oase; men heeft er het oude systeem zooveel mogelijk bewaard, en het volk heeft zich niet weg laten drijven. Deze streek zal zich snel herstellen. Met vreugde groetten de tani's den landbouwconsulent, die hier vroeger de leiding heeft gehad. In een der dessah's werden onze troepen, die op verzoek van de bevolking gekomen waren om een bende terroristen te verjagen met een driestemmig Wilhelmus begroet!

In andere dorpen had men, ondanks alle dreigementen der Jappen en later der pemoeda's, portretten van de Koningin bewaard, die met blijdschap tevoorschijn gehaald werden. Oud-gedienden meldden zich weer aan en vooral in de buurt van ondernemingen werd ons telkens gevraagd, waar die of die administrateur was en wanneer hij terugkwam, en hoe de djoeragan Zus of Zoo het maakte? Zulke aangelegenheid is natuurlijk heelemaal fout, want een groot staatsman in Djocja heeft nog pas gezegd dat wij een stel leelijke koloniale fascistten zijn. De heeren, die dit beter begrijpen passen dan ook, waar ze de kans nog krijgen, de noodige correcties toe, door 's nachts binnen te sluipen en wat schamele huisjes van hun langgeknelde landgenooten af te branden of een dorpshef, dat de doodzonde begaat om zijn menschen aan te moedigen om volksvoedsel te planten, aan stukken te hakken. Helaas — voor deze terroristen — breidt de veilige zône zich snel uit, zoodat dergelijke vrijheidslevende practijken moeilijker worden.

Het land der Groentetuinen.

Een ander gebied, waar de landbouwvoorzorging duurzaam succes heeft nagelaten is Patjet, het land der groentetuinen. Hier voelt men het land herademmen, herleven. Ook al zijn hier nog infiltraties, toch heeft het volk met ware boerenkoppigheid zijn bedrijf hervat, en als ge er in de dorpsstraat, die tevens de hoofd-verkeersweg is, rondloopt of een praatje gaat maken aan den warong, ziet ge volle pikoelans voorbij dragen, ge wordt gegroet met den vriendelijken eenvoud, die in „de goenoeng” heerscht, waar geen hooge politiek wordt gepleegd door opgeschoten knapen; ge ziet er groentenpassars, waar onze jongens — zelf meest van het platteland afkomstig — met groote gemoedelijkheid den inkoop regelen, de groente wegen en den koop-prijs uitbetalen.

En nu we toch over onze militairen praten, past hier een duidelijke en hartelijke waardeering voor het werk, dat zij verrichten op elk gebied, onder de meest ongewone omstandigheden. Deze W. Brigade is evenals de andere, waarop we met recht zoo trotsch zijn, meer dan een

uitermate strijdbaar vechtoparaat: het zijn geboren vredebestichters. Ondanks hun groote militaire inspanning, vinden ze altijd en overal nog tijd en lust voor opbouwend werk. Ze helpen de dessahhoofden, ze verzorgen het vervoer en waar noodig de huisvesting, herstellen de irrigatie, de waterleiding, de electriciteit, ze richten op en verstreken medicijnen, ze doen politiewerk en ze herstellen het contact met andere bevolkingsgroepen, en doen tal van andere dingen, waar ze nooit voor zijn opgeleid, op een kalme, vriendelijke en waardige manier. Het zou gezond zijn voor de volksmenners en mennertjes, die in ons vaderland schorre protesten schreeuwden tegen het zenden van „militaire onderdrukkers” naar deze gewesten, als ze ook eens een tournée naar Tjandjoer maakten om dit vredeswerk te zien.

Jammer is, dat deze soldaten vrij wat beter voor anderen zorgen dan anderen voor hen. Ontspanning en lectuur hebben ze vrijwel niet, zelfs eenvoudige sportartikelen zijn schaars. De Welfare-officieren doen wat ze kunnen, maar hebben geen ruime middelen: het is nu eenmaal een leger te velde. Het zou niet fout zijn als onze burgerij hier eens een spontaan gebaar maakte; wanneer ge hebt meegemaakt, hoe gastvrij deze menschen u in hun primitieve cantine ontvangen en een paar van hun zeldzame tinnetjes bier voor u openmaken, zoudt u er ook zoo over denken.

Geén of gebrekkige voorlichting.

De verhouding tusschen de bevolking en de troepen is prettig en ongedwongen. Aan politiek wordt niet gedaan. Trouwens, het politiek begrip op het platteland toont geen groote successen van een half jaar van Vurige Voorlichting: in één der dorpen vertelde een oude dorpswijsgeer, dat ze een zwaren tijd hadden gehad, eerst Nippon, dat was bar geweest, en toen kwamen de andjing nica, dat was nog erger, maar gelukkig waren toen de Walanda soldaten gekomen en die hadden de nica-andjings de bergen ingejaagd!

Deze menschen hebben geen flauw idee wat woorden als nica en ripeoblik en demokrasie beduiden. Wordt het niet tijd, dat hier zorg besteed wordt aan eerlijke, werkelijk democratische voorlichting?

De stad Tjandjoer.

De stad Tjandjoer zelf is niet al te zwaar gehavend. Enkele gebouwen, waar vroeger nuttig werk gedaan werd, zijn verbrand, maar de troepen konden door een snelle bezetting de voorgenomen vernielingsorgie voorkomen. De Indonesische bewoners zijn grootendeels onder pressie „geëvacueerd” naar Soekaneegara, waar zeer kommerlijke toestanden moeten heerschen. Maar langzaam komen ze terug en uit de groote Missigit hoort ge de „bedoeg” weer de geloovigen oproepen tot hun godsdienstplichten.

De commandant der W. Brigade, overste Van Gulik, toonde zich een zorgzaam gastheer en ontving de civiele reizigers op de meest welwillende wijze; aldus ook de plaatselijke commandant, majoor Boers. Maar laat ons vooral ook den heer T. B. Oey noemen, die met de hoffelijkheid van zijn ras vrijwel zijn geheele woning beschikbaar stelde voor ons onderdak.

Dit brengt het verhaal meteen op de Chineesche burgerij. Gelijk bekend heeft



Japansche oorlogsmisdadigers.

deze volksgroep geweigerd om zich door de terroristen mee te laten drijven; ze hebben de wraakzucht getotseerd en zijn gebleven. Woensdag j.l. bezocht de resident het gebouw van de Chung Hua Chung Hui en werd door het bestuur der vereeniging welkom geheeten. De voorzitter hield een korte maar treffende toespraak: de Chineezten waren verheugd dat nu na lange jaren een eind gekomen was aan verdrukking en huichelarij, en dat nu weer gearbeid kon worden aan het werkelijke volksbelang.

Den derden dag keerde de zwaarbeladen autobus weer naar Bandoeng terug. De meest kenmerkende indruk van die route is wel dit: langs den weg hier en daar de militaire tentenkampen en, op strategische punten, opgewekte jonge kerels met de sten-gun onder den arm, daarachter de kampongs waar de dorpeelingen weer in hun galerijtjes durven te zitten en u vroolijk groeten (soms per ongeluk heelemaal verkeerd) — en, mijlen verder, in de bergen, grauwe rookwolken waar de boschreserve afgebrand wordt door menschen met andere opvattingen.

Dat is een beeld van het heden. Het beste symbool van de toekomst zijn mischien wel de baily-bruggen waar ge overheen rijdt: de oude beproefde bruggen zijn baldadig en noodeloos vernield maar met een vernuftige en practische constructie is het onheil hersteld — en het verkeer gaat voort.

We mogen hopen dat met even reële en doelmatige middelen een verbinding zal worden gebouwd tusschen twee oevers waartusschen nu zoo'n diepe kloof schijnt te liggen. Ms.

„De wapenstilstand van Lord Killearn.”

Het Nationaal Verbond (voorzitter de heer L. A. van Kempen, Reinkenstraat 48, Den Haag) heeft in een open brief aan den Britschen premier, Attlee, protest aangeteekend tegen de besprekingen van Lord Killearn met de leiders der „Republiek Indonesië”. Het Verbond ziet daarin een plaatsing op gelijk niveau van de Ned. Indische regering met een fascistische en opstandige groepering van Japanssch maaksel, en een inmenging in rijkszaken. Het dringt aan op staking dezer besprekingen en op uitvoering van de Britsche militaire taak: ontwapening der Japanners, bevrijding der gevangenen en overdracht van het gezag aan de Ned. Indische regering, waarna de autonomie van Indië geleidelijk kan worden opgebouwd. Het betoog wijst op het belang van een krachtig rijk in de huidige wereldconstellatie.

Ambarawa



De schrijver van dit artikel, heeft de daarin beschreven gebeurtenissen persoonlijk meegemaakt. Hij was een toegewijde illegaal werker en hij is een der weinige burgers, die uit handen van H. M. de Koningin het Ridderkruis der Mil. Willemsorde mocht ontvangen.

In Ambarawa en het daarbij gelegen Banjoebiroe waren verschillende interneringskampen en een politieke gevangenis.

De vrouwenkampen waren de kampen nos. 6, 8, 10, 11, 12. Kamp 6 het voormalige maréchaussée detachement complex bij de aloon-aloon, kamp 8 het complex bij den R.K. missie aan den verkeersweg naar Semarang. De kampen 10, 11, 12 waren in Banjoebiroe gelegen op plm. 9 km. afstand van Ambarawa. Kamp 10 was een oude kazerne, dateerende uit 1845, reeds in het begin dezer eeuw afgekeurd en onder ons bestuur in gebruik gesteld gedeeltelijk als jeugdgevangenis gedeeltelijk als werkinrichting voor gestraften.

Verder was er kamp 9 het oude mannen- en jongenswerkkamp in Ambarawa en een jongenswerkkamp in Bandoengan. Dit laatste kamp werd bij de capitulatie direct opgeheven en de bewoners overgebracht naar kamp 9.

De politieke gevangenis was het fort Willem I, het bekende fort, gebouwd tijdens den Java-oorlog. In vreedstijd door ons gebruikt als werkinrichting voor zwaargestraften. De gedetineerden waren goeddeels beruchte moordenaars en rampokkers, terwijl er tevens een troepje beruchte misdadigers uit den Djambi-opstand en de communistische relletjes uit de twintiger jaren waren ondergebracht. In totaal waren naar schatting in deze kampen plm. 15.000 personen, waardoor Ambarawa het grootste complex van vrouwenkampen vormde van geheel Java. De Japansche bezetting was plm. 200 man sterk. Tijdens de Japansche overheersing werden de Jappen bijgestaan door een groot aantal heiho's die gebruikt werden voor bewakers- en handlangersdiensten. Deze heiho's werden na de capitulatie gedemobiliseerd en vervangen door een klein detachement Jappen.

In de politieke gevangenis waren de bewakers - naast de cipiers - de inheemsche gestraften. Deze kettingberen waren de wreedste bewakers. Door de Jappen opgeleid volgens hun barbaarsche methoden, overtroffen deze misdadigers spoedig hun leermeesters.

De cipiers uit den Nederlandschen tijd waren goeddeels vervangen door de Jappen opgeleide elementen.

Vlak voor de capitulatie waren de vrouwen uit hun kampen te Solo en Moentilan overgebracht naar Banjoebiroe; het Moentilan-kamp zelfs na de capitulatie. De Japanners verwachtten n.l. 'n offensief tegen Java en hadden maatregelen ge-

troffen om de Europeesche bevolking te concentreren en te decimeeren door ze op te proppen in kampen, die spotten met alle begrippen op het gebied van huisvesting en hygiëne. Vooral kamp 10 was berucht. Hemeltemgende toestanden! Onbeschrijfelijk! Dit alles moet men hebben gezien, om daarvan eenig idee te hebben.

Tengevolge van deze verplaatsingen waren de toestanden in Banjoekiroe ontzettend en verward. In het oude kamp no. 6 was de toestand op allerlei gebied beter. Hier heerschten tenminste regel en orde, voor zoover dit onder het Japansche bewind bestond.

Op 28 Augustus werd de capitulatie in de kampen bekend gemaakt, dat is dus 13 dagen na de officiële capitulatie.

Het Japansche zuidelijke leger had n.l. geweigerd mee te capituleeren. Alleen door ingrijpen van den Japanschen Keizer werd schoorvoetend hieraan gehoor gegeven. En in die dagen werd door den Japanschen opperbevelhebber de onafhankelijkheid van Java geproclameerd.

Het Japansche leger was in die dagen volkomen de kluts kwijt en al spoedig vormden zich groepen, die a.) gehoorzaamden aan de capitulatie en meewerkten, b.) die gehoorzaamden, doch lijdelijk verzet pleegden en c.) de weigerachtigen, die zich organiseerden en de overwinnaars alle mogelijke moeilijkheden bezorgden. De beide laatste groepen zijn aansprakelijk voor het verraad t.a.v. de geallieerde en Nederlandsche zaak.

Hun streven werd zeer begunstigd, doordat zij door de S.E.A.C. belast werden met het handhaven van rust en orde. De dilettantische wijze, waarop de Seac in grenzeloze zelfoverschatting te werk ging is onbegrijpelijk.

Zij maakten per radio hun orders bekend en hierdoor kregen de Jappen dadelijk in de gaten, dat ze voorloopig van de Seac-zijde geen gevaar te duchten hadden.

De Nederlandsche autoriteiten in Australië wisten niet anders te zeggen dan dat zij een belangrijke mededeeling zouden doen en dan volgde in een bericht dat zij vooral in de kampen moesten blijven.

Deze plaat heeft ongeveer een maand gedraaid en vormde den hoofdschotel van den Nederlandschen omroep vanuit Australië.

Bij en na de capitulatie werd de Nederlandsche stem in de aether niet gehoord, stations van de Nirom gingen gewoon door. De zenders werden zelfs niet voor de eigen propaganda in gebruik genomen!

Na de capitulatie tot de komst van de Rapwi, de Nederlandsche autoriteiten en het Seac, werd het internationale Roode Kruis met de verzorging van de geïnterneerden belast, hetwelk evenwel in Ambarawa nooit een permanenten vertegenwoordiger heeft geïnstalleerd.

Door enkele ex-geïnterneerden - het wachten op de bevrijders moe - werd zelf maar aan het werk gegaan. De meesten van deze werkers waren afkomstig uit de Bandoeng-honger-interneringskampen.

Op 1 September verscheen een troep haveloos gekleede officieren uit het militaire krijgsgevangenenkamp te Bandoeng, die zich belastte met de bewaking van de kampen. Deze ongewapende, doch volop met sterren prijkende, mannen in uniform waren van goeden wille, doch hadden geen zeggenschap en de manier waarop zij optraden tegen de Jappen, de bevolking en de burger-geïnterneerden,



De pemoeda's leeren van hun Japanschen instructeur het vak „onthoofden“.

maakte de kennismaking niet tot de aangenaamste. Later is dit veel verbeterd en in de periode van gemeenschappelijke ellende hebben zij goed werk gedaan.

Zoодоende was er in Ambarawa, in dat centrum van onnoemelijk leed, geen gezag. Er was geen enkele autoriteit!!!

De kampleidingen werkten op eigen houtje, de Jappen gaven er de brui aan, het internationale Roode Kruis was er niet en de Nederlandsche burger-geïnterneerden, mitsgaders de militairen, hadden geen bevoegdheid.

In deze periode kwamen gelukkig enkele vrouwen en mannen naar voren, die het zware werk op zich namen. Door hen werd een plaatselijk Roode Kruis gesticht en zij namen de bevoorrading en de financiering van de kampen op zich en regelden den aan- en afvoer van de slachtoffers.

Deze ex-geïnterneerden vonden hierbij steun van verschillende plaatselijke- en streekcomité's.

De tot vervelens toe terugkeerende commissies, die kwamen en gingen zonder een hand uit te steken en die verboden de helpende hand te bieden aan hen, die de kampen wilden verlaten, waren slechts een last.

Uit alles bleek, dat de Nederlanders in Australië niet berekend waren voor hun taak om snel en afdoende hulp te bieden. Zij deden niets dan schrijven en kletsen en vooral bevelen om in de kampen te blijven.

Inmiddels werd de uitgemergelde kampbevolking door de inheemschen vleesch, vruchten en gebraden kippen te koop aangeboden, doch geld voor het koopen van deze zoo begeerde artikelen was er zeer onvoldoende. Het geld was in de kampen opgeraakt en slechts weinige dames beschikten nog over contanten: wat er evenwel nog was aan sieraden, geld, kledingstukken en linnengoed werd geruimd tegen de zoo lang ontbeerde levensmiddelen.

Wie iets aan te bieden had, kon koopen! Er waren geen belemmeringen!

Langs de toegangswegen tot de kampen verdrong zich een menigte van verkoopters. En de vrouwen hadden slechts oog voor eten! Voor eendeneieren en vleesch! Geen zorg voor later. De geallieerden zouden nu immers komen met hun geweldige hulpbronnen! Enorme voorraden lagen immers gereed in Australië! De overlevenden zouden nu zien hoezeer voor hen was gezorgd. Het eerste Nederlandsche relief vliegtuig verscheen boven Ambarawa op 31 Augustus en wierp pakketten uit. En dit herhaalde zich de volgende dagen.

(Wordt vervolgd).

ZEKERHEIDSTELLING!

BELASTINGEN

ACCOUNTANTSKANTOOR

BERT G. VAN HAARLEM

ACCOUNTANT en BELASTINGCONSULENT

DEN HAAG

35 Surinamestraat 35
Telet. 114253 en 114254

ROTTERDAM-C

4a Kon. Emmaplein 4a
Telefoon 21530

HUWELIJKS

CADEAUX

bij

KOCH



Den Haag
Hoogstr.

Rotterdam
Jongkindstr.



W. J. Innemee & Zonen n.v.

Begravenis
Transport
Crematie

Den Haag Denneweg 71-73 Telefoon 115940*

Haarlem, Kinderhuisvest 29-33, Telefoon 10441

VEILINGBEDRIJF „ODEON”

Singel 460 Amsterdam, telefoon 48590

Chr. J. Bolle, Veilingmeester-Taxateur

*

Het adres te Amsterdam voor betere

Inboedelverkoopingen

Regelmatig veilingen

Inbrengen van goederen dagelijks

Taxatiën op ieder gebied

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per **SCHIP** of per **VLIETUIG**, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisco.

UW MAKELAAR VERSCHAFT U GAARNE INLICHTINGEN



Vandaag een Cliënt
Morgen een Vriend

Assurantie-Maatschappij

„De Zeven
Provinciën” n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage



Zijn ze niet chic?

Zullen onze nieuwe schoentjes er zoo uitzien? Amerika, Engeland en Frankrijk brengen ze met verschillende hakmodellen en -hoogten. Veel open hiel en vóórstuk, vaak met gespen van nieuw plastisch materiaal (héél mooi), vierkante neuzen...

We kunnen ervan op áán, dat ze snoezig zijn. Wat zullen we ze goed onderhouden als wij ze straks ook kunnen kopen! Met TANA (wat dacht U dan?) ...de schoonheidskuur voor alle modieuze schoenen!

Thans, evenals voorheen, wederom uitsluitend verkrijgbaar bij de schoenbranche. ... zij het voorloopig nog beperkt.



Tana
voor elk schoentje!



PERSOONLIJKHEDEN

gevraagd

ER worden persoonlijkheden gevraagd! Want onderzoeken aan vele universiteiten hebben bewezen, dat het succes van groote zakenlieden voor 85% aan hun **Persoonlijkheid** moet worden toegeschreven en slechts voor 15% aan kennis. Dalmeijer's Psychologische Persoonlijkheidskursussen bouwen Uw persoonlijkheid op. Zij geven U innerlijke harmonie, versterken Uw zelfvertrouwen, wilskracht en besluitvaardigheid, verhoogen Uw werkkraft en concentratie-vermogen, zij brengen Uw persoonlijkheid tot volle ontplooiing. Dan pas staat de weg naar

BON

(langs deze lijn afknippen a.u.b.)

Zendt mij kosteloos uitgebreide inlichtingen over Uw Psychologische Persoonlijkheidskursussen.

NAAM

STRAAT..... No.....

ADRES

(invullen in drukletters a.u.b.)

Na invulling opzenden met 15 ct. aan postzegels, aan: Dalmeijer's Kursussen, Afdeling HIN 2846 Koninginneweg 182, Amsterdam-Z. U kunt ook per brief schrijven, als U dit blad niet wilt beschadigen.

succes voor U open, want persoonlijkheden worden altijd gevraagd en zijn er nog altijd te weinig. Dalmeijer's schriftelijke kursussen, die U per post worden toegezonden, hebben reeds meer dan 30 jaar duizenden naar meer levensgeluk en succes gebracht. Vul vandaag nog onderstaanden Bon in en U wordt volledig ingelicht.